

Lyckeby - Östra skärgården

Id.nr.	KE0011
Län	Blekinge
Naturtyp	Gräsmarker
Värdetraktsbeskrivning upprättad	2021-11-30
Värdetraktsbeskrivning senast reviderad	Ingen revidering gjord

ALLMÄN INFORMATION

Värdetrakten sträcker sig från Lyckebyåns utlopp i väster till Sturkö och Gisslevik i sydost.

Sydväst om Lyckeby finns sig en lummig innerskärgård med smala och flikiga havsvikar omgivna av betesmarker och åkrar.

Möcklöhalvön utgörs av ett småskaligt levande odlingslandskap med betade strandängar, bergbunden ljunghed, ekhagmarker och insprängda smååkrar.

Flera öar i Hallarumsviken är moränöar och har karaktären av ett ålderdomligt beteslandskap. Kustområdet öster om Hallarumsviken består av odlade eller lövskogsbevuxna sprickdalar. Vid Stora Hammar finns en av länets största sammanhängande havsstrandängar.

Innerskärgårdens storöar, Senoren och Sturkö uppvisar ett kulturlandskap med småskaliga åkrar, trädklädda betesmarker och betade enbuskedar, inramade med stengärdesgårdar.

NATURVÄRDEN

En lång kontinuitet av brukande och hävd har skapat höga biologiska värden i odlingslandskapet. I de naturliga gräsmarkerna, som inte påverkats av gödsling eller markbearbetning finns de flesta av odlingslandskapets djur- och växtarter. Dessa är beroende av hävd genom bete eller slåtter för att finnas kvar. De naturliga gräsmarkerna är de viktigaste komponenterna för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Flera värdefulla strandängar finns i värdetrakten. Söder om Lösens utbreder sig ett vidsträckt våtmarksområde med fuktängar, vassar och havsstrandängar. Vid Torstävaviken finns en av de bäst utvecklade havsstrandängarna vid Blekinges sydkust. Vid Stora Hammar finns en av länets största sammanhängande havsstrandängar. I anslutning till Hästholmens by finns ett låglänt betat strandängsområde. Även på Utlängan finns strandängar.

Ryamad är en artrik strandäng och torräng på sydsidan av Sturkö, som genom sin mycket långa kontinuitet som slåtteräng sannolikt har få motsvarigheter i landet. Idholm och Möcklö hyser också höga floravärden.

I värdetrakten ingår flera hädade ekhagmarker med höga biologiska värden. De är regionalt viktiga för rödlistade svampar, epifytiska lavar och vedlevande skalbaggar knutna till ekar. Knösö och Kummeln är fina exempel på artrika ekhagmarker.

Naturvärdena hänger intimt samman med kulturhistoriska värden bland annat i form av biologiskt kulturarv, som även vittnar om hur våra förfäder levde och brukade marken.

Odlingslandskapets kantzoner och småbiotoper som stenmurar, åkerholmar, våtmarker, småvatten och solitära träd är boplatser och livsmiljöer för många växt och djurarter och de fungerar också som spridningskorridorer för många arter. De är därför viktiga komponenter i en grön infrastruktur.

Ett stort antal rödlistade eller i övrigt skyddsvärda arter förekommer i området torra-friska gräsmarker. För området viktiga kärlväxter är bland annat Adam och Eva, göknycklar, vårkällört, småjungfrukam, ekorrsvingel, vittätel och backjungfrulin. Den sistnämnda har här (på Möcklö och Sturkö) sina enda kända växtplatser i landet. Även flera arter av bastardsvärmare och ängssvampar förekommer. I havsstrandängarna påträffas rödlistade arter som rödsäv, plattsäv, glasört, strandnarv, sumpmaskros, liten kärrmaskros, knutört och dvärglin. Strandängarna är även viktiga häckningsmiljöer för flera arter av vadarfåglar.

Ekhagmarkerna i områdets västra del hyser flera rödlistade vedinsekter, bland annat läderbagge.

NUVARANDE MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL

Markanvändningen inom trakten är varierad med brukad jordbruksmark och betesmarker. Mindre delar är skog. En del tätbebyggda områden ingår också. Flera formellt skyddade områden ingår i trakten, både naturreservat och Natura 2000-områden, men även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

MARKÄGARSTRUKTUR

Värdetrakten utgörs av ett område med blandad markägarstruktur.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Traktens gräsmarker tillhandahåller en mängd viktiga ekosystemtjänster. En av de viktigaste är att de möjliggör en förbättrad pollinering av grödor om de ligger i anslutning till en odlad gröda. Genom ett varierat landskap med många olika typer av miljöer och strukturer såsom bryn, murar, åkerrenar och liknande gynnas artdiversiteten och därmed också en naturlig kontroll av skadedjur.

Gräsmarkerna är också viktiga för produktion av livsmedel som kött och mjölkprodukter, främst genom bete. Naturbetesmarkerna har ofta höga kulturhistoriska värden och ängs- och hagmarksfloran är en del av vårt biologiska kulturarv. Öppna marker bidrar även till rekreationssupplevelser genom dess höga artdiversitet och upplevelsen av ett öppet landskap som uppskattas av många människor. Gräsmarker är följaktligen mångfunktionella, det vill säga de bidrar med många olika ekosystemtjänster.

I trakten ingår ett flertal välbesökta naturreservat som har stor betydelse för friluftslivet, exempelvis Ekebacken, Knösö och Hallarumsviken.

ÖVERGÅNGSMILJÖER

Övergången mellan jordbruksmark och andra naturtyper såsom skog eller vatten har ofta en stor artrikedom. Särskilt artrika är bryn, övergången från gräsmark till buskar, träd och skog. Det beror dels på att arter från både skogs- och jordbruksmarken kan förekomma där. Här finns också arter som är beroende av flera miljöer under sin livstid. Därtill bildar övergången en specifik miljö och vissa arter finns bara i bryn. Brynen kan också skapa gynnsamt mikroklimat genom att tillgodose både sol och lä-effekter

Dagens landskap innehåller många "nya" typer av gräsmarksbiotoper som vägkanter, järnvägsvallar, kraftledningsgator, flygplatser och golfbanor. Genom att ytterligare utveckla skötseln på större arealer av infrastrukturens biotoper kan dessa miljöer ha en stor utvecklingspotential för biologisk mångfald och grön infrastruktur.

UTMANINGAR

Nedläggning av jordbruk och igenväxning är det största hotet mot gräsmarkerna och innebär stora utmaningar för odlingslandskapets biologiska mångfald, ekosystemtjänster och gröna infrastruktur. Hoten mot den ursprungliga ängs- och hagmarksfloran är främst utebliven hävd, vilket ganska snabbt låter ett fåtal konkurrensstarka växter ta över. Andra hot är gödsling av de öppna markerna vilket snabbt ger en utarmning av floran. Ett fjärde hot är att avstånden mellan välhävdade och ogödslade fodermarker har ökat, vilket kan leda till att populationer av vissa arter blir för små för att på sikt kunna överleva; genutbytet blir obefintligt. Spridningskorridorer som till exempel vägkanter är därför mycket viktiga inslag i landskapet.

I vissa områden kan förekomst av vildsvin vara ett hot mot gräsmarkerna, eftersom de bökar sönder naturbetesmarker och slåtterängar med höga floravärden.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

God generell hänsyn i kombination med naturvårdande insatser bör vara vägledande vid åtgärder i värdestrakten. Det är fördelaktigt om alla naturvårdsinsatser, små som stora, görs utifrån gemensamma biologiska prioriteringar eftersom samordning gynnar uppkomsten av positiva effekter på landskapsnivå.

Exempel på åtgärder som ökar arealen av gräsmarker är

- Restaurera betesmarker
- Slå väg- & åkerrennar
- Öppna för nya samarbeten, t ex beta ledningsgator
- Nyskapa (blivande artrika) gräsmarker

Exempel på åtgärder som syftar till att förbättra kvaliteten på gräsmarker är

- Håll efter igenväxningsvegetation
- Ingen tillskottsutfodring
- Styr betestryck genom fällor
- Skapa eller gynna bryn, solvarma gläntor, sandblottor och spara döda träd

Exempel på åtgärder som syftar till att minska avståndet mellan värdefulla gräsmarker är

- Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker
- Sammanbinda gräsmarker i landskapet genom korridorer eller ”naturtypsöar”

HÄNSYNSTAGANDE VID PRÖVNING OCH PLANERING

Det är fördelaktigt om hänsyn till värdestraktens kännetecken och karaktär gällande arter, miljöer och landskap iaktas vid markanvändning och rådgivning. Att områden med samma karaktär ligger tillräckligt nära varandra ger bättre förutsättningar för att de arter som hör till gräsmarkerna ska överleva.

REFERENSER, ATT LÄSA MER

Artportalen, www.artportalen.se

Bevarandeplan för odlingslandskapet i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 1995.

Ängs- och betesmarksinventering. Jordbruksverket 2004. Tillgänglig:
<https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/webapp/tuvaut.html>

Blekinges Flora. Fröberg L. 2006. SBF-förlaget, Uppsala.

Plattform för arbetet med grön infrastruktur i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 2019.
Rapport 2019:14

Rödlistade arter i Sverige 2020, SLU Artdatabanken 2020. SLU, Uppsala.